

ROZHODČÍ DOLOŽKA V LESNICKO-DŘEVAŘSKÉ PRAXI NEPŘÍLIŠ VYUŽÍVANÝ INSTRUMENT S POTENCIÁLEM

Rozhovor se Štěpánem Holubem, členem předsednictva PRIAC

Rozhodčí doložka je zvláštní doložka ve smlouvě, která zakládá pravomoc rozhodců k rozhodování případných sporů z této smlouvy vzniklých, a to namísto obecných soudů. Rozhodčí řízení neboli arbitráž je tedy alternativním řešením soudních sporů. V České republice se v porovnání se zahraničím jedná o zatím méně využívaný institut. Jaké jsou hlavní výhody rozhodčí doložky, jaký je její mechanismus a kde může najít uplatnění v lesnicko-dřevařském sektoru, přináší následující rozhovor.

MECHANISMUS ROZHODČÍ DOLOŽKY

■ Jaké jsou hlavní výhody rozhodčí doložky ve smlouvách?

Mezi hlavní výhody rozhodčí doložky a následně rozhodčího řízení patří především rychlost, efektivnost a vykonatelnost rozhodčích nálezů po celém světě.

Průměrná délka řízení před Mezinárodním rozhodčím soudem v Praze při Českomoravské komoditní burze Kladno (PRIAC) nepřesahuje tři až pět měsíců do vydání vykonatelného rozhodčího nálezů. U obecných soudů přitom může řízení trvat i několik let. To se pak logicky odráží také v tom, že spor u rozhodčího soudu vychází zpravidla výrazně levněji než u soudu.

Strany mají také možnost volby rozhodce, který má odborné znalosti a zkušenosti v dané oblasti, zatímco soudce je přidělen náhodně a nemusí být seznámen s problematikou konkrétního odvětví.

Mezi další výhody patří důvěrnost a nevěřejnost rozhodčího řízení, které chrání citlivé informace a obchodní tajemství smluvních stran. Na rozdíl od toho soudní

Štěpán Holub je advokátem společnosti Holubová advokáti s.r.o. a členem předsednictva Mezinárodního rozhodčího soudu v Praze při Českomoravské komoditní burze Kladno (PRIAC), kde předsedá lesnicko-dřevařské sekci.

řízení je veřejné a přístupné třetím osobám včetně novinářů.

Konečně bych rád zdůraznil možnost mezinárodního uznávání a vymahatelnosti rozhodčích nálezů prakticky po celém světě. Rozhodčí nálezy mohou totiž být uznány a vykonány v téměř 160 zemích podle newyorské Úmluvy o uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958. Na rozdíl od toho soudní rozsudky mohou být uznány a vymáhány v zahraničí poměrně obtížně.

■ Jak obecně funguje mechanismus rozhodčí doložky?

Když obchodní partneři vyjednávají obsah smlouvy, dohodnou se také na začlenění rozhodčí doložky do smlouvy. V té se stanoví, u jaké rozhodčí instituce bude rozhodován případný spor, zpravidla se stanoví také počet rozhodců. V doložkách mezi stranami z různých zemí se typicky uvádí také místo, jazyk a jaký právní řád se na rozhodování sporu použije.

Pokud pak vznikne spor, žalující smluvní strana se obrátí se svou žalobou na rozhodčí soud, který je určen v rozhodčí doložce, a požádá o zahájení rozhodčího řízení. Rozhodčí soud pak vyzve žalovanou stranu k předložení jejího stanoviska.

Pokud spor rozhodují tři rozhodci, zpravidla navrhuje každá ze stran jednoho

rozhodce. Tito rozhodci se pak dohodnou na předsedovi tříčlenného senátu, případně jmenuje předsedu rozhodčího senátu předseda rozhodčího soudu.

Ústní jednání je zpravidla nařízeno v Praze, ale může být na základě dohody stran konáno i jinde, případně i v zahraničí.

Na závěr vydá rozhodčí soud rozhodčí nález, který obsahuje výrok a v odůvodnění právní a faktické závěry, proč bylo rozhodnuto tak, jak bylo rozhodnuto, a jsou zde odůvodněny rovněž náklady rozhodčího řízení. Rozhodčí nález je poté doručen stranám sporu a je pro ně závazný. Proti takovému nálezu se už nedá odvolat.

■ Rozhodcem ad hoc lze dle zákona určit fyzickou osobu se státní příslušností ČR, která je zletilá, plně svéprávná, bezúhonná. Jakým způsobem si smluvní strany určují takového rozhodce?

Nejjednodušší je podívat se na listinu rozhodců u rozhodčího soudu, u kterého má být spor rozhodován, a z nich si vybrat. Tito rozhodci splňují všechna potřebná kritéria a mají dostatečné profesní kvality pro nestranné rozhodnutí sporu.

■ Jak častý jev je nerespektování uzávných rozhodčích doložek, resp. roz-

hodčích nálezů smluvními stranami a nutnost řešit spor soudně?

Pokud není rozhodčí nález respektován jednou ze stran dobrovolně, může se oprávněná strana obrátit s návrhem na výkon rozhodnutí v České republice na exekutora, popřípadě na podobnou osobu v zahraničí, která má v kompetenci výkon pravomocných rozsudků a soudních rozhodnutí. Opakovat spor u soudu tak z principu nepřichází v úvahu.

■ Kdo garantuje kompetentnost rozhodců?

V České republice fungují tři stálé rozhodčí soudy, které jsou zřízeny na základě zákona. Tyto soudy pak garantují kompetentnost rozhodců.

Například rozhodcem zapsaným na listině PRIAC může být osoba způsobilá dle zákona o rozhodčím řízení, která prokáže dostatečné znalosti a zkušenosti z oblasti práva rozhodčího řízení a je schopna vést řízení aspoň v jednom světovém jazyce. Z toho důvodu je každý kandidát schvalován předsednictvem soudu. Za účelem zajištění kvality rozhodování sporů musí zájemce o zápis absolvovat školení a pohovor. Na zápis do listiny rozhodců přitom není právní nárok.

ROZHODČÍ DOLOŽKA U NÁS A V ZAHRANIČÍ

■ Kde vidíte důvody poměrně nízkého využívání institutu rozhodčí doložky v České republice?

Ano, je skutečností, že důvěra v rozhodčí řízení k řešení obchodních sporů bývá v jiných zemích často vyšší než u nás.

Důvodem je podle mého názoru nedostatečná informovanost a menší důvěra veřejnosti v rozhodčí řízení jako alternativního způsobu řešení sporů, a to rovněž u podnikatelů. K tomu přispěla skutečnost, že v minulosti byly některé spotřebitelské spory rozhodovány tzv. rozhodci ad hoc, tedy prostřednictvím rozhodců mimo stálé rozhodčí soudy, a to někdy bohužel zcela neférově. Tito lidé rozhodovali na zakázku jedné strany, a institut rozhodčího řízení tak jednoduše zneužili. Je nutné zdůraznit, že podle novely zákona o rozhodčím řízení, která na tyto praktiky reagovala, však spory se spotřebiteli již několik let není možné v rozhodčím řízení rozhodovat vůbec. Také je nutné si uvědomit

ARBITRÁŽE TÝKAJÍCÍ SE LESNICKO-DŘEVAŘSKÉHO SEKTORU

InterTrade vs. Česká republika

Spor byl zahájen německou společností InterTrade Holding GmbH na základě Dohody mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o podpoře a vzájemné ochraně investic. Žalovaná částka byla 2,8 miliardy korun.

Společnost InterTrade obvinila ČR, respektive Ministerstvo zemědělství a Lesy ČR, že účelově prostřednictvím údajně zmanipulovaných tendrů zmařily investici, kterou představovala společnost CE Wood. Ta byla v letech 2000 až 2005 největší tuzemskou společností, která se zabývala lesnickými pracemi a těžbou dřeva. Kontrakty společnosti ovšem nikdy neprošly veřejným výběrovým řízením, které Lesy ČR v roce 2005 zavedly. Tím CE Wood ztratila dominantní postavení na tuzemském trhu.

Arbitráž byla ukončena dne 28. května 2012, rozhodčí tribunál rozhodl ve prospěch České republiky, kdy konstatoval, že obchodní jednání Lesů ČR nelze přičítat České republice.

WIC vs. Česká republika

Společnost Washington Investment Company (WIC) požadovala po státu 12 miliard korun kvůli postupu Lesů ČR v oblasti IT zakázek. Lesy ČR podle ní neoprávněně vypověděly v roce 2007 smlouvu s firmou Aventic, již zanedlouho WIC převzala. Ministerstvo financí ČR tento spor odmítlo a odmítlo i možnost uzavření dohody o narovnání, o které se při jednání 11. března 2011 uvažovalo. WIC avizovala, že spor bude s českým státem řešit ve Švýcarsku. K tomu ale do dnešního dne nedošlo (u arbitráží neplatí promlčení).

*Podle Ministerstva financí
a dalších zdrojů*

zásadní rozdíl mezi tzv. rozhodci ad hoc a stálými rozhodčími soudy zřízenými podle zákona, u kterých výše uvedené problémy se spotřebitelskými spory nikdy nebyly.

Myslím, že v poslední době se daří reputaci rozhodčího řízení v České republice postupně napravovat a že lidé v obchodě, zejména v mezinárodním ob-

chodě, si výhody rozhodčího řízení začali opět uvědomovat a opět mu důvěřují.

■ Jak je to s rozhodčími doložkami v zahraničí a zejména v evropském regionu? Kde s nimi mají největší zkušenosti?

Rozhodčí řízení se v Evropě nejvíce využívá v zemích, které mají dlouhou a silnou tradici rozhodčího řízení, jako jsou Velká Británie, Francie, Švýcarsko, Švédsko, Nizozemsko, Rakousko nebo Belgie. V těchto zemích je rozhodčí řízení považováno za efektivní, rychlý, důvěrný a flexibilní způsob řešení obchodních sporů, který respektuje autonomii smluvních stran a je podporován jak státními soudy, tak profesními organizacemi a akademickou sférou. V těchto zemích existují také renomované a prestižní rozhodčí instituce. Lze jmenovat třeba rozhodčí soud při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži (ICC), při Stockholmské obchodní komoře (SCC), Vídeňské mezinárodní arbitrážní centrum VIAC, ale také například Arbitrážní a mediační centrum při Istanbulské obchodní komoře (ITOTAM). Tyto instituce nabízejí vysoce kvalitní a standardizované služby v oblasti rozhodčího řízení a mají velkou důvěru podnikatelské veřejnosti.

ROZHODČÍ DOLOŽKA V LESNICKO-DŘEVAŘSKÉ SMLUVNÍ PRAXI

■ Pokud se podíváme na rozhodčí doložku v lesnicko-dřevařské smluvní praxi, jak běžný je to instrument?

Je pravda, že rozhodčí doložka v lesnicko-dřevařské praxi není příliš užívána, ačkoli by mohla přinést řadu výhod, zejména při obchodování se zahraničními partnery. Jsou to jednotky případů ročně.

■ Kdy byste doporučil do smlouvy mezi lesnicko-dřevařskými subjekty zakomponovat rozhodčí doložku?

Doporučil bych do smlouvy mezi lesnicko-dřevařskými subjekty zakomponovat rozhodčí doložku, zejména pokud se jedná o smlouvu s mezinárodním prvkem, tedy pokud jsou obchodní partneři ze zahraničí. V takovém případě by rozhodčí doložka umožnila smluvním stranám vyhnout se složitostem a nejistotám spojeným se soudním řízením v zahraničí, jako

je volba příslušného práva, jazyka, soudce či výběr zahraničních advokátů. Zásadní výhodou je také vymahatelnost rozhodčího nálezu v téměř 160 zemích světa, jak už jsem uváděl.

Rozhodčí doložka je ale v principu vhodná pro všechny, kdo chtějí mít spor rozhodnut rychle, efektivně, levně a diskrétně. Jinými slovy, sepsání rozhodčí doložky k rozhodčímu soudu PRIAC, který může spory v lesnicko-dřevařské praxi zpravidla rozhodovat, je z obchodního hlediska logickou volbou při uzavírání jakékoliv smlouvy v oboru lesnictví či dřevařství.

■ Z jakých důvodů v rámci lesnicko-dřevařského sektoru nejčastěji dochází k rozhodčímu řízení?

Nejčastěji se tak děje z důvodu sporů o zaplacení kupní ceny, sporů o kvalitu a množství dodaného dřeva nebo neplnění smluvních podmínek smluv o dílo a kupních smluv.

■ Rozhodčí řízení může být vedeno u stálého rozhodčího soudu nebo může být jmenován rozhodce ad hoc. Která varianta je dle vašich zkušeností více využívána v případě smluv v rámci lesnicko-dřevařského sektoru?

Ano, rozhodčí řízení může být vedeno u stálého rozhodčího soudu nebo může být jmenován rozhodce ad hoc. Přesná čísla bohužel nemám k dispozici, protože počet sporů ad hoc není nikde evidován, a z podstaty věci ani být evidován nemůže.

V každém případě mohu doporučit, aby spor byl rozhodován rozhodci u některého ze stálých rozhodčích soudů, který je zřízen na základě zákona a u kterého je garance, že rozhodčí řízení proběhne nestranně a v přiměřené lhůtě. V České republice je pak pro obchodníky se dřevem logickou volbou PRIAC, který se na spory z obchodování se dřevem jako komoditou specializuje.

V rozhodčí doložce lze například sjednat, že případný spor se bude projednávat u rozhodčího soudu PRIAC před třemi rozhodci, kdy každá ze stran jmenuje rozhodce za svoji stranu, spor bude projednáván v češtině, v Praze a podle českého práva.

*Děkuji za odpovědi (18. 1. 2024),
Petra Kulhanová*